

Moodle. Attention is drawn to the fact that corporate culture of scientific and pedagogical staff in the form of cooperation, which aims to improve education process of professional training of future specialists, plays an essential role in organizing educational process in higher education. Joint activity of teachers in the organization of educational process, in particular – self-study of future specialists, will provide high-quality professional training. Correctly organized work on the Moodle Learning Platform will increase interest and motivation for future professional training and productivity during education process at high education establishments. Also, education platform Moodle allows you to organize and evaluate students. With the help of proposed templates, tasks are created for self-study, self-control and self-correction of the results of independent educational and cognitive activity of students, and for controlling of students' academic achievements by the teacher in the process of their mastering of education material. The conclusion is that taking into account typical IT habits of students, application of Web-oriented Moodle environment will ensure permanent interaction of students and faculty in real and virtual space and will enhance the quality of professional training of future specialists.

Consequently, use of Moodle platform with educational and methodological content of disciplines (both general and professionally oriented), which reflect the specifics of contemporary pedagogical content and typical professional tasks, which will be solved by a future specialist (in the form of text entries, lectures, presentations, links to on-line and off-line resources, lists of literature, demonstrations of high-quality professional activities of already working specialists, etc.; interactive online counseling with teachers), will upgrade the quality of professional training to the level required today.

Key words: Moodle, future specialists, professional training, self-study, education platform, innovative education technologies.

УДК 008:316.47]:[378.147:81'2

Биндас О. М.*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ КРОСКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЄВРОПІ

У статті досліджено проблему кроскультурного підходу та міжкультурної комунікації при вивченні іноземної мови у країнах Європи. Проаналізовано особливості застосування цього підходу до підготовки вчителів іноземних мов у європейських вищих навчальних закладах. Наголошено на відмінності понять «кроскультурний» і «міжкультурний». Доведено можливість і потребу використання кроскультурного підходу при вивченні іноземної мови, важливість його «внесення до єдиної європейської інформаційної й освітньої бази».

Ключові слова: культура, комунікація, мова, кроскультурний підхід, міжкультурна комунікація, сприйняття, взаємодія, учитель іноземної мови.

У країнах Європейського Союзу питання кроскультурної освіти є ключовим, оскільки існує постійна хвиля іммігрантів, а також заробітчани із менш розвинених країн із власними культурними особливостями. У результаті у Великій Британії, Німеччині, Австрії, Франції та інших країнах Європи почала розвиватись міжкультурна освіта та інтеркультурна педагогіка, що допомагає побудувати порозуміння та співпрацю між корінними жителями й іноземцями. Тісний зв'язок і взаємозалежність викладання іноземних мов і міжкультурної комунікації очевидні. Іноземна мова є основним і найважливішим засобом міжкультурного спілкування, даючи можливість особистості вступити в загальнолюдський мультикультурний простір, почувати себе повноправним учасником загальносвітового культурного процесу. Урок іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, адже кожне іноземне слово відображає культуру, і за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю уявлення про світ.

У зв'язку з інтеграційними процесами в Європі ведуться дослідження з різних

*© Биндас О. М.

напрямків: полікультурної освіти (О. Аракелян, Ю. Давидова, Л. Ніколаєва, С. Дженсен, П. Данахер); міжкультурного навчання (В. Апелът, Н. Денсон, В. Ніке, Дж. Оведен, М. Савва); кроскультурної освіти (М. Сміт, Дж. Шіман, Н. Смелсер). Значний інтерес для нашого дослідження становлять праці вчених щодо визначення та імплементації кроскультурного підходу (М. Беннет, Е. Холл, Д. Мацумото, А. Томас та інші). Проведений нами аналіз наукових досліджень засвідчив, що в науці відсутня єдність позицій учених щодо розуміння й тлумачення категорій «кроскультурний підхід», «кроскультурна» та «міжкультурна» комунікація.

Мета статті – проаналізувати особливості застосування кроскультурного підходу до підготовки вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах Європи.

У європейських педагогічних закладах програми професійної підготовки вчителів іноземних мов (ІМ) середньої школи передбачають спеціалізацію з одного чи двох предметів. Майбутні вчителі ІМ мають право вибрати обидва предмети за своїм бажанням. Наприклад, навчальний предмет «Англійська мова» часто поєднується лише з предметом «Культурологія». Уважаємо, що таке поєднання вимагає пояснення.

Оскільки основна мета навчання ІМ передбачає розвиток у студентів здатності до міжкультурного спілкування, то й саме спілкування має бути засобом для досягнення цієї мети. Майбутні вчителі ІМ залучаються до активної взаємодії, до самостійного пошуку шляхів вирішення комунікативних завдань у процесі спілкування з представниками різних лінгвокультур. Як відомо, при сприйнятті іншої культури відбувається порівняння з досвідом у рідній культурі. Однак під час оволодіння ІМ має місце також і порівняння з культурою народів інших мов, які вивчаються. Н. Гальскова та Н. Гез наголошують, що навчання ІМ має з самого початку супроводжуватись вивченням відповідної культури [1, с. 156]. Студентам вищих навчальних закладів необхідно брати участь у міжкультурному спілкуванні, оволодівати лінгвокультурним досвідом. При опануванні культурою народу мови, яка вивчається, бажано звертатись як до рідної культури, так і до культури ІМ, адже такий підхід сприяє розширенню світосприйняття майбутніх учителів ІМ, збагаченню палітри картини світу, усвідомленню місця своєї рідної культури в полікультурному світі.

Так, полікультурність означає наповненість курсу про Європу ідеєю універсальності прав людини та етнокультурного розмаїття Європи, правової рівності національних культур; передбачає виховання особистості на засадах міжетнічної толерантності та поваги до представників інших культур, поваги до своєї національної самобутності в контексті загальноєвропейської та світової культури тощо.

Класик теорії міжкультурної комунікації Е. Холл (E. Hall) стверджує, що культура сама по собі є комунікацією, а комунікація – культурою. За допомогою комунікації культура забезпечує: 1) самоідентифікацію індивідуума; 2) взаємодію індивідуума із суспільством; 3) узгодження діяльності окремих особистостей між собою; 4) інтеграцію соціальних груп і єдність суспільства в цілому; 5) внутрішню диференціацію суспільства й окремих груп; 6) обмін досягненнями між індивідами, групами індивідів і націями [4, с. 169].

Наслідуючи ідеї Е. Холла, Г. Вівер (G. Weaver) зазначає, що в подібних зіткненнях та частина культурного сприйняття, яка раніше була несвідомою, виходить на рівень свідомого, і людина починає з великим розумінням ставитися як до своєї, так і до чужої культури [8, с. 159-160].

Мова зумовлює поведінкові зразки сприйняття, – вважає М. Беннетт (M. Bennett) [3, с. 25]. Це визначення лігвістичної та культурної відносності є центральним для кроскультурної взаємодії. Культура саме засобом мови керує студентами у процесі створення відмінностей, вона фактично безпосередньо діє на їхнє сприйняття. Здобуті нові культурні моделі сприяють зародженню досвіду сприйняття реальності іншої культури, створенню стимулів для нових категоризацій культурних зразків у процесі взаємодії.

Мова завжди постає знаряддям культури. На думку М. Гохмана (M. Hohmann) та інших, вона формує його носія, «нав'язує» йому закладені в мові, крім реальних умов життя, суспільне самопізнання народу, його менталітет, національний характер, мораль, спосіб життя, систему цінностей, бачення світу. Мова – не тільки «сховище народного духу», культури, «об'єднана духовна енергія народу», а й система значень – як власне мовних, так і предметних, що існують у вигляді ідеальних образів. Тому в мові завжди втілюється національна своєрідність народу, його бачення світу, а вивчення мов світу – це осягнення «історії думок» і почуттів людства.

Очевидною перешкодою на шляху до взаєморозуміння учасників взаємодії є мовний бар'єр. У процесі контакту культур національні специфічні особливості, що не усвідомлюються під час внутрішньокультурного спілкування, стають очевидними. О. Мартинюк відзначає, що важливим аспектом у міжкультурному спілкуванні є «вміння контролювати власні емоції і поведінку; враховувати той факт, що на реакцію співрозмовника впливають його власні емоції і почуття, пережитий досвід, настрої, особисті проблеми та інші психологічні чинники». Саме культура визначає для учасників взаємодії вибір тем і комунікативних стратегій, контекст, спосіб передавання повідомлень, умови їхнього передавання, спосіб кодування та декодування інформації.

Спираючись на думку В. Біблера, «спілкування індивідів як особистостей є спілкуванням їх як реальних (і потенційних) культур» [3, с. 92]. Спілкування культур є спілкуванням індивідів як особистостей». Отже, кроскультурний підхід до вивчення й викладання ІМ у Європі відіграє провідну роль.

Поняття «кроскультурний» є буквальним аналогом англійського терміна «cross-cultural». Оксфордський словник подає переклад слова cross як «перехресний, взаємний, гібрид, гібридизація, синтез, симбіоз» [6, с. 356]. Оксфордський словник дає тлумачення терміна «кроскультурність» (cross-cultural intercourse) як «перетин культур, узаємопроникнення, взаємозв'язок, зіставлення культур, синтез культур, міжкультурні відмінності».

Відсутність тлумачення терміна «кроскультурний» у лінгвістичних словниках свідчить про несталу позицію спеціального поняття «кроскультурний» і незавершеність процесу його визначення.

Відповідь на питання щодо можливості ототожнення «кроскультурного» та «міжкультурного» подано в роботі «Психологія і культура» Д. Мацумото. Дослідник чітко розмежовує ці поняття й акцентує на тому, що в багатьох контекстах одиниця «кроскультурний» використовується як синонім до терміна «міжкультурний»: «У контексті комунікації відмінності між цими термінами немає; проте існує важлива відмінність між кроскультурним і міжкультурним дослідженням. Більшість досліджень у сфері міжкультурної комунікації є кроскультурними, а не міжкультурними. Щоб дослідження вважалось міжкультурним, воно має порівнювати міжкультурні дані із внутрішньокультурними (intercultural); тільки такі відмінності можуть відповідати міжкультурним дослідженням» [5, с. 299].

Це дає підстави для ототожнення понять «кроскультурний» та «міжкультурний» на рівні комунікації, яка має на меті досягнення спільного смислу, відповідності мовних кодів, узгодження позицій, установлення розуміння між її учасниками. Але розуміючи комунікацію як тип взаємодії, сукупність вербальних і невербальних операцій, результатом яких є обмін інформацією на рівні міжособистісної взаємодії представників різних культур, наголосимо, що комунікація та всі її процеси тісно пов'язані зі знаковими системами та мовною діяльністю. Відповідно взаємодія між культурами охоплює більш широкий за змістом процес перетину та проникнення культур. Таким чином, визначаємо, що на рівні взаємодії поняття «кроскультурний» та «міжкультурний» співвідносяться як загальне до часткового. Коли ж ідеться про конкретні наукові розвідки в галузі кроскультурних досліджень, можна констатувати, що поняття «кроскультурний» має свою самостійну семантику, відмінну від загальноприйнятого поняття

«міжкультурний». Уважаємо, що в основі тлумачення цього терміна лежать такі базові уявлення, як «загальні чи схожі основи», «множини, що перетинаються», «проникнення», «спільна точка», «точка перетину», «ідентичні причинні основи», «універсальні риси».

Таке визначення відмінності поняття «кроскультурний» походить зі сталого визначення «кроскультурного підходу», який трактується як: 1) сукупність теоретичних положень, що дозволяють інтерпретувати емпіричні факти й визначальну спрямованість, а також спосіб вивчення об'єкта аналізу; 2) методика, техніка конкретноемпіричного дослідження, сукупність прийомів, процедур безпосереднього вивчення вибраного аспекту життєдіяльності людини в умовах різних культур [7, с. 21].

Звідси випливає, що розгляд контекстуального смислу досліджуваного поняття в цьому випадку не можливий без установлення його ідейних зв'язків із розвитком концепцій і наукових шкіл кроскультурних досліджень.

Д. Мацумото (D. Matsumoto) акцентує, що «кроскультурний підхід – це не панацея від усіх бід, не якась утопія людських знань. Вивчення культури в студентській аудиторії автоматично не усуває культурні конфлікти у світі, але дає кращий базис, щоб зрозуміти культурні відмінності, поважати й оцінити їх, перейнятися ними, коли вони виявляються. Полюбити ці відмінності чи прийняти їх – це вже абсолютно інше питання» [5, с. 24].

У межах кроскультурного підходу діє положення про те, що різні структурно споріднені або схожі культури взаємодіють. На нашу думку, ця риса і є характерною ознакою такого підходу. При цьому на першочергову увагу заслуговує культура народу, мова якого вивчається, але значна увага приділяється й вивченню особливостей рідної культури, вмінню розповісти про них за допомогою ІМ, а також зв'язкам, які є між двома народами і їхніми культурами.

Так, для виконання такого важливого завдання соціальної діяльності, як прийняття рішень і вибір стратегій навчальної діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей та суспільних, державних, виробничих, особистих інтересів, вчителю іноземної мови необхідно опанувати певні міжкультурні вміння, забезпечити усвідомлення учнями того, що входження в світ іншомовної культури сприяє формуванню його особистості як суб'єкта рідної культури:

- формувати уявлення і судження про культуру країни, мова якої вивчається, через ознайомлення з реальною дійсністю, що представлена предметно (на фотознімках, ілюстраціях плакатах, малюнках, слайдах, у символіці, документальних та художніх фільмах тощо);

- ознайомити з предметно-вербальним відображенням реальної дійсності (програми радіо, телебачення, етикетки, формуляри, анкети) та використовувати їх як навчальні тексти;

- залучати до знайомства з кращими зразками мистецтва, що становлять національне багатство народу, мова якого вивчається.

Тому в основу навчальної діяльності, яка відображається в навчальному плані (курикулумі) багатьох європейських педагогічних навчальних закладів, покладено компетентнісний та кроскультурний підходи до підготовки майбутніх учителів ІМ.

Для досягнення професійної компетентності із застосуванням кроскультурного підходу студентам вищих навчальних закладів Європи надається можливість брати участь у різних міжнародних проектах, молоді створюється шанс установити контакти з однолітками з інших країн, представниками іншої культури. Така полікультурна зустріч дозволяє познайомитись з іноземцями та завдяки міжособистісним контактам краще пізнати самого себе, берегти свої звичаї та цінності. Міжнародні обміни, обов'язкова практика для майбутніх учителів ІМ, – це нагода задуматись над схожістю та відмінністю, ставити собі питання про самотутність, стереотипи, упередженість. Завдяки таким освітнім проектам відбувається розширення власних горизонтів, пізнання іншої культури, руйнування стереотипів, упередженості, здобуття нових друзів, відвідування цікавих місць, країн, цікаво проведений час; здобуття нових умінь (практичне

використання ІМ, співпраця в групі), пізнання власних можливостей, зміцнення зв'язків у групі, реклама групи в місцевому середовищі, початок діяльності на міжнародному рівні [2, с. 17].

Це підтверджує нашу думку про можливість і необхідність застосування кроскультурного підходу до підготовки вчителів ІМ, важливість його «внесення до єдиної європейської інформаційної й освітньої бази» та розроблення нових кроскультурних стратегій взаємодії, спрямованих на досягнення знань, умінь і навичок володіння ІМ, здатності спілкуватися, співпрацювати з іншими, правильно інтерпретувати й вибудовувати смисли в ході взаємодії і спілкування, досягати консенсусу, долати мовні бар'єри.

Вважаємо, що досвід підготовки студентів країн Європейського Союзу, майбутніх учителів ІМ є дуже корисним і для вітчизняних вишів, а тому потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Гальскова Н. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика [Текст] : учеб. пособие / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М. : Академия, 2011. – 336 с.
2. Сваневич Я. Міжкультурна освіта. Порадник для вчителя / Я. Сваневич, Є. Бобінська. – Бялисток : Видавництво «Ортдрук», 2008. – 176 с.
3. Bennett M. Basic concepts of intercultural communication. Selected Readings / M. Bennet. – Boston, London : Intercultural Press, 1998. – 273 p.
4. Hall E. The Silent Language / E. Hall. – New York : Doubleday & Company, Inc., Garden City, 1959. – 240 p.
5. Matsumoto D. The Handbook of Culture and Psychology / D. Matsumoto. – New York : Oxford University Press, 2001. – 458 p.
6. The Pocket Oxford Russian Dictionary. – М. : Изд-во «Весь Мир», 2001. – 623 с.
7. Thomas A. Interkulturllts Lerner im Schuleraustausch. Saarbrucken Fort Lauderdale: Verlag Breitenbach, 1988. – 189 p.
8. Weaver G. Understanding and Coping with Cross-Cultural Adjustment Stress / G. Weaver / Education for the International Experience [ed. By R. M. Paige]. – U.S.A. : International Press, 1993. – P. 137-167.

Биндас Е. Н.

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ КРОССКУЛЬТУРНОГО ПОДХОДА К ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ЕВРОПЕ

Автором исследована проблема кросскультурного подхода и межкультурной коммуникации при изучении иностранного языка. Проанализированы особенности применения данного подхода к подготовке учителей иностранных языков в европейских высших учебных заведениях. Отмечено различия понятий «кросскультурный» и «межкультурный». Доказана возможность и необходимость использования кросскультурного подхода при изучении иностранных языков, важность его «внесения в информационную и образовательную базы».

Ключевые слова: культура, коммуникация, язык, кросскультурный подход, межкультурная коммуникация, учитель иностранного языка, восприятие, взаимодействие.

Byndas O. M.

IMPLEMENTATION OF THE CROSS-CULTURAL APPROACH TO FUTURE FOREIGN LANGUAGES TEACHERS TRAINING IN EUROPE

The article deals with the problem of the cross-cultural approach and intercultural communication when learning a foreign language in the European countries. The peculiarities of the implementation of this approach to foreign language teachers training in European higher educational establishments are analyzed. The differences between the concepts of «crosscultural» and «intercultural» are emphasized. Intercultural communication is a scientific field whose object of interest is the interaction between individuals and groups from different cultures, and which examines the influence of culture on people:

who they are, how they act, feel, think, speak and listen. Thus, intercultural communication may be defined as a communicative process involving individuals from reference cultures, which are sufficiently different to be perceived as such, with certain personal and contextual barriers having to be overcome in order to achieve effective communication. In the cross-cultural approach, the focus is on ethics or factors that are universal across cultures. The goal is to understand similarities and differences across cultures. The comparability of cross-cultural categories or dimensions is emphasized. The possibility and necessity of using the cross-cultural approach in ELL, the importance of its «integration into unique European informational and educational base», the development of new cross-cultural cooperation strategies and the ability to reach consensus and to overcome the language barriers are proved.

Key words: culture, communication, language, cross-cultural approach, intercultural communication, foreign language teacher, perception, interaction.

УДК 811.111:004.9:378 (042)

Бондаренко Є. В.*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ДИСТАНЦІЙНІ ЗАСОБИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СУДНОВОДІННЯ (НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Сьогодні актуальним питанням професійної освіти є підвищення ефективності майбутніх фахівців морського профілю, зокрема судноводіння. У цьому аспекті пріоритетним стає формування професійно-мовленнєвої компетентності у процесі підготовки курсантів у морських академіях за допомогою ефективних систем дистанційного та інформаційного навчання. Ця проблема пов'язана з такими важливими практичними завданнями, як підвищення конкурентоспроможності фахівців судноводіння на світовому ринку праці, формування в них загальної та мовленнєвої культури, умінь ефективно взаємодіяти з іншими в командній діяльності тощо.

Ключові слова: професійна освіта, професійно-мовна компетентність, дистанційні вчення, інформаційне вчення.

Проблема використання дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців судноводіння, а саме в контексті формування у них професійно-мовленнєвої компетентності, потребує більш ґрунтовного вивчення.

Різні аспекти цієї проблеми розглядалися в таких ракурсах, як оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців морського профілю (В. Бережна, С. Волошинов, М. Громкова, Н. Денисенко, О. Єгоричев, О. Ільїн, Е. Крайнова, У. Ляшенко, С. Мотрона, С. Моркотун, І. Сокіл), формування у них комунікативних умінь (О. Баєва, Г. Бороздіна, О. Даниленко, О. Ілляєва, О. Казарцева, С. Мельникова та ін.), використання засобів дистанційного навчання та інформаційних технологій (О. Азарова, Н. Баловсяк, М. Бершадська, П. Борсук, І. Жилінкова, А. Колоков Н. Олійник, П. Сердюков та ін.).

Метою статті є розкриття сутності понять «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутніх судноводіїв», характеристика професійних якостей, які актуалізуються в діяльності судноводія, а також засобів дистанційного навчання, інформаційних технологій, що сприяють формуванню професійно-мовленнєвої компетентності курсантів.

Насамперед зазначимо, що науковці (В. Аніщенко, С. Батищев, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Михайличенко, В. Тюрін, П. Третьякова, А. Хуторський, Т. Шамоєв, О. Щербаков) приділяли значну увагу професійній підготовці майбутніх фахівців, зокрема таким аспектам, як професійна компетентність, професійно-мовленнєва культура та професійна культура. Підготовка кваліфікованих спеціалістів вищих

*© Бондаренко Є. В.